

Παιδί, σώμα, τέχνες και έκφραση στο Νηπιαγωγείο

Ημέρες δράσεων του Εργαστηρίου Τεχνών, Κινητικής Έκφρασης και Διδακτικών Εφαρμογών του ΠΤΝ του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Κτήριο Νηπιαγωγών – Αίθουσες και χώροι Εργαστηρίου

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ

Τετάρτη 25 Μαΐου, 16:00

Μαριάνθη Καπλάνογλου (Αναπληρώτρια Καθηγήτρια ΕΚΠΑ)

Συναισθήματα και καθημερινότητα μέσα από την τέχνη της λαϊκής αφήγησης παραμυθιών στη νεοελληνική κοινωνία (Διαδικτυακή διάλεξη – Πλατφόρμα MSTeams)

Η συνήθης στον δημόσιο λόγο σύγχυση μεταξύ των όρων «παράδοση», «κληρονομιά», «λαϊκός πολιτισμός», συσκοτίζει το γεγονός ότι βασικό χαρακτηριστικό του τελευταίου είναι η διαρκής διαλεκτική διάδραση μεταξύ ατόμου και συλλογικότητας, επανάληψης και διαφοροποίησης, επικοινωνιακής ρητορικής και ποιητικής έκφρασης, μετάδοσης στη μακρά διάρκεια και συγκεκριμενοποίησης στο πλαίσιο μιας μοναδικής αφηγηματικής ή άλλης παράστασης. Εστιάζοντας στην τέχνη της λαϊκής αφήγησης παραμυθιών, όπως αναπτύσσεται σε διαφορετικούς χώρους και ομάδες της νεοελληνικής κοινωνίας, στην παρούσα διάλεξη θα συζητήσουμε κάποια από τα πιο δυναμικά αφηγηματικά σχήματα που διατρέχουν την καθημερινή ζωή και την προφορική επικοινωνία των ελληνικών αγροτικών κοινοτήτων στη διάρκεια του μεταβατικού 20ού αιώνα. Με αυτόν τον τρόπο θα προσπαθήσουμε να κατανοήσουμε το πώς αφηγητές και ακροατές αντιλαμβάνονται το παραμύθι ως ένα πεδίο έκφρασης πολύσημων συμβόλων, κοινωνικών πρακτικών, αισθητικών κανόνων, αλλά και προσωπικών επιλογών και συναισθημάτων. Συνακόλουθα θα επιχειρήσουμε να ερμηνεύσουμε την πλατιά ανταπόκριση και αποδοχή αυτής της εκφραστικής τέχνης από τους πολλούς, απλούς ανθρώπους.

Τρίτη 31 Μαΐου, 16:30 – Αίθουσα Εικαστικών (1^{ος} όροφος)

Βασίλης Τσίτσικας

Η εξέλιξη του Καραγκιόζη και η κατασκευή των φιγούρων (Διάλεξη – Εργαστήριο)

Το ταξίδι του "Θεάτρου Σκιών", έχει ξεκινήσει πολύ πριν πάρει τη μορφή, που ξέρουμε σήμερα και πολύ πριν εξελληνιστεί και αποκτήσει τον αγαπημένο μας πρωταγωνιστή, τον Καραγκιόζη. Από την Νοτιοανατολική Ασία, του 4^{ου} αιώνα, στην Κίνα του 11^{ου} κι από κει στην Τουρκία του 13^{ου} και στην Ελλάδα του 19^{ου}. Κι οι ηθοποιοί του (φιγούρες), άλλαξαν πολλές φορές, μορφή και ύλη, μέχρι να φτάσουν στη σημερινή που ξέρουμε.

Θ' ακολουθήσουμε, αυτό το ταξίδι του "Θεάτρου Σκιών". Θα γνωρίσουμε τους θρύλους, που μαρτυρούν την ύπαρξή του, μέχρι τον εξελληνισμό του, που μπορεί να θεωρηθεί και "επιστροφή στις ρίζες", καθώς κάποια θεωρία, συνδέει την τεχνική του με τα Ελευσίνα μυστήρια. Θα μιλήσουμε και για τη «γέννηση» του Καραγκιόζη· του Τούρκου και του Έλληνα· και για την πρώτη παράσταση επί ελλαδικού χώρου, το 1809, στα Γιάννενα! Τέλος, θα δούμε πώς, από τις δερμάτινες φιγούρες στην Ιάβα, του 4^{ου} αιώνα, φτάσαμε στις δερμάτινες φιγούρες στην Ελλάδα, του 20^{ου}.

Τρίτη, 31 Μαΐου, 18:00 – Αίθουσα Εικαστικών (1^{ος} όροφος)

Βικτωρία Τσαρκοβίτσα (Ερευνήτρια, λογοθεραπεύτρια στο Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ιωαννίνων)

Η αξία της Ζωγραφικής για παιδιά στο φάσμα του αυτισμού (Διάλεξη)

Ο Αυτισμός είναι αναπτυξιακή διαταραχή, που χαρακτηρίζεται από μειωμένη κοινωνική αλληλεπίδραση και επικοινωνία, καθώς και από περιορισμένη, επαναλαμβανόμενη και στερεότυπη συμπεριφορά. Η θεραπευτική αξία της τέχνης για όσους πάσχουν από διαταραχές στο φάσμα του αυτισμού είναι πολύ σημαντική. Ο στόχος της θεραπείας μέσω της τέχνης, είναι να μετατρέψει τις μη λειτουργικές αυτιστικές συμπεριφορές σε κοινωνικά αποδεκτές, δημιουργικές διεξόδους, καθώς επίσης και να παρουσιάσει μια εναλλακτική λύση για τη λεκτική επικοινωνία. Η τέχνη ως θεραπευτικό εργαλείο είναι ευρέως γνωστή μέσω της ζωγραφικής. Επιπλέον το θεατρικό παιχνίδι, μπορεί να χαρακτηριστεί ως ένα χρήσιμο ψυχοπαιδαγωγικό εργαλείο που ενισχύει τη δημιουργική δύναμη των παιδιών με αυτισμό. Η Τέχνη αποτελεί μέσο επικοινωνίας και διαθέτει την δυνατότητα, τόσο απλά, με μια εικόνα ή μια μελωδία να φέρει πιο κοντά τους ανθρώπους. Μέσω της

προβολής έργων παιδιών στο φάσμα του αυτισμού αλλά και μεγάλων καλλιτεχνών θα γνωρίσουμε την θεραπευτική αξία της τέχνης.

Τετάρτη 1 Ιουνίου, 9:00 – 13:00 – Χώροι του Εργαστηρίου

Φοιτήτριες/ές και διδάσκοντες του ΠΤΝ

Παιδιά, ελάτε να παίξουμε! (Επισκέψεις Νηπιαγωγείων στο ΠΤΝ)

Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης δράσης οι φοιτήτριες/ές και οι διδάσκοντες του Εργαστηρίου Τεχνών, Κινητικής έκφρασης και Διδακτικών Εφαρμογών θα υλοποιήσουν κάποιες δράσεις στους χώρους του Τμήματος Νηπιαγωγών με τη συμμετοχή νηπίων και με γενικό τίτλο **«Παιδιά, ελάτε να παίξουμε!»**. Τα παιδιά με τις εκπαιδευτικούς τους θα παρακολουθήσουν και θα πάρουν μέρος σε δράσεις εικαστικών, κουκλοθέατρου, μουσικής, ψυχοκινητικής αγωγής κλπ. Στόχος είναι τα παιδιά να γνωρίσουν τρόπους να προσεγγίζουν τις τέχνες, αλλά και τον χώρο του Πανεπιστημίου. Παράλληλα στόχος μας είναι να γνωριστούμε όλοι (παιδιά, φοιτητές, εκπαιδευτικοί) καλύτερα μεταξύ μας.

Πέμπτη 2 Ιουνίου, 17:00 – Αίθουσα Πολλαπλών Χρήσεων (1^{ος} όροφος)

Χαρίλαος Κ. Ζάραγκας, (Αναπληρωτής Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων)

Η κινητική αγωγή στην προσχολική ηλικία (Εργαστήριο)

Οι παιδαγωγικές αρχές του βιωματικού προσανατολισμού, της αυτενέργειας της καταλληλότητας για τα παιδιά κ.ά., καθώς και οι σύγχρονες αντιλήψεις για την ανάπτυξη των παιδιών της πρώιμης και όψιμης παιδικής ηλικίας διαμόρφωσαν την άποψη ότι ο βαθμός κινητικότητας αποτελεί ένα σημαντικό μέσο ενίσχυσης της ανάπτυξης, αλλά και σημαντικός τομέας εκπαίδευσης. Κινητική αγωγή είναι οι καθοδηγούμενες επιβλεπόμενες, τακτικές ώρες κίνησης που προγραμματίζονται από τις/τους παιδαγωγούς παραμένουν όμως, ανοιχτές στις ιδέες και τα ενδιαφέροντα των παιδιών. Σκοπός του βιωματικού εργαστηρίου με τίτλο **«Η Κινητική Αγωγή στην προσχολική Ηλικία»** είναι η προώθηση μιας διαφοροποιημένης εκπαίδευσης των παιδαγωγών, έτσι ώστε να αποκτήσουν γνώσεις, δεξιότητες που θα τους επιτρέψουν να αναγνωρίσουν τη σημασία της κίνησης στην προσχολική αγωγή και να δημιουργήσουν ανάλογες συνθήκες στην καθημερινότητα του παιδικού σταθμού, του νηπιαγωγείου και του σχολείου. Μέσα από αυτό το βιωματικό εργαστήριο

σκοπεύουμε να θέσουμε μία βάση για την απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων των παιδαγωγών μέσα από την ερμηνεία ενός πλαισίου για την κινητική αγωγή που θα έχει στόχο το παιδί, τις ανάγκες, τις συνθήκες της ζωής του και το παιχνίδι. Το βιωματικό εργαστήριο περιλαμβάνει θεωρητική κατάρτιση μικρής χρονικής διάρκειας και βιωματικές δράσεις των συμμετεχόντων, μέσα από την κίνηση, το παιχνίδι, το ρυθμό, τη γνώση. Αφορά εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, νηπιαγωγούς, γυμναστές, δασκάλους, φοιτητές των Τμημάτων της Σχολής Επιστημών Αγωγής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων αλλά και κάθε ενδιαφερόμενο.

Πέμπτη 2 Ιουνίου, 18:30 – Αίθουσα Πολλαπλών Χρήσεων (1^{ος} όροφος)

Χαρίλαος Κ. Ζάραγκας, (Αναπληρωτής Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων)

Η συμβολή της φυσικής αγωγής και του ψυχοδράματος στην προαγωγή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Εργαστήριο)

Η προαγωγή των ανθρωπίνων αξιών όπως η ισότητα, η ελευθερία, η συναισθηματική κατανόηση, ο σεβασμός, η υπευθυνότητα, η ανεξίτηρη ανιδιοτέλεια θα μας βοηθήσει ως πολίτες να κατανοήσουμε και να υπερασπισθούμε τα «ανθρώπινα δικαιώματα», να συμπεριφερθούμε υπεύθυνα, να σεβαστούμε τα δικαιώματα των άλλων, να βοηθήσουμε και να βοηθηθούμε μέσα από τη συνεργασία επιδεικνύοντας κατάλληλη συμπεριφορά. Η μορφωτική αξία των αθλητικών ιστορικών γεγονότων πέρα από την απλή εξιστόρηση και απομνημόνευσή τους (πρόσωπα, γεγονότα, ημερομηνίες) σηματοδοτεί τη βαθύτερη αντικειμενική γνώση, την κρίση και μας δίνει τη δυνατότητα να μεταφέρουμε τα ιστορικά και δημιουργικά μηνύματα στην εποχή μας για τη θωράκιση του ανθρωπιστικού «γίνεσθαι». Το διδακτικό και μεθοδολογικό πλαίσιο του παρόντος βιωματικού εργαστηρίου διαμορφώνεται από το σκοπό του, το ακροατήριο και τις αξίες που πρόκειται να αναπτυχθούν σε αυτό. Σκοπός του βιωματικού εργαστηρίου είναι η μελέτη, σε θεωρητικό και πρακτικό πλαίσιο των ανθρωπίνων αξιών της υπευθυνότητας, του σεβασμού, της ισότητας, της συναισθηματικής κατανόησης και της ελευθερίας στην έκφραση. Η πολυπαραγοντική μέθοδος του εργαστηρίου βασίζεται: α) στην αφήγηση ενός αθλητικού γεγονότος, β) στη συζήτηση που ακολουθεί με ερωτήσεις και απαντήσεις στις σχέσεις αιτίας και αποτελέσματος, γ) στην «προοπτική των παραθύρων», δηλαδή, πώς μια κατάσταση μπορεί να αντιμετωπιστεί από τις πλευρές πολλών διαφορετικών χαρακτήρων, δ) στο ηθικό δίλημμα, ε) στην προσωπική άποψη, στ) στη

διαλεκτική μέθοδο του Σωκράτη «γιατί», ζ) στην αυτόβουλη συμμετοχή του ακροατηρίου τόσο στην διαμόρφωση της σχετικής ιστορίας όσο και στην εκδραμάτιση των ρόλων της ιστορίας. Στο τέλος του εργαστηρίου ακολουθεί συζήτηση με ανατροφοδότηση για τη συσχέτιση του αθλητικού ιστορικού γεγονότος με τη σημερινή πραγματικότητα, αλλά και για τα συναισθήματα που αναδύθηκαν κατά την εκδραμάτιση των ρόλων από τους πρωταγωνιστές και το ακροατήριο. Στην πραγματικότητα πρόκειται για την υλοποίηση της τεχνικής του ψυχοδράματος, βασισμένου στην ιστορία ενός αθλητικού γεγονότος. Η εν λόγω διδακτική προσέγγιση επιδρά στη σκέψη, στο συναίσθημα και μπορεί να μεταφερθεί σε πολλά διαφορετικά περιβάλλοντα και συνθήκες μάθησης (εκπαίδευση, ψυχοθεραπεία).

Παρασκευή 3 Ιουνίου, 17:00 – Αίθουσα Μουσικής (3^{ος} όροφος)

Μαρία Ζαρκάδα (Εκπαιδευτικός Μουσικής, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια ΤΜΣ, Ιονίου Πανεπιστημίου)

Η μουσικοπαιδαγωγική μέθοδος Kodály στο νηπιαγωγείο (Διάλεξη και Εργαστήριο)

Ο Zoltan Kodály δεν έχει μείνει στην ιστορία μόνο ως ένας διακεκριμένος συνθέτης και εθνομουσικολόγος, μα περισσότερο για τη συνεισφορά του στο πεδίο της μουσικής παιδαγωγικής. Το όνομα του είναι σήμερα συνώνυμο με μία εξαιρετικά πετυχημένη μέθοδο μουσικής εκπαίδευσης την οποία ο ίδιος, κατά το πρώτο μισό του 20ου αιώνα, ανέπτυξε. Η μέθοδος εφαρμόστηκε με τεράστια επιτυχία στο εκπαιδευτικό σύστημα της Ουγγαρίας και δεν άργησε να τραβήξει το ενδιαφέρον μουσικοπαιδαγωγών από όλο τον κόσμο.

Η μέθοδος Kodály, λόγω του ότι έχει ως βάση της τη φωνή και δεν απαιτεί την κατοχή και τη χρήση ακριβού εξοπλισμού, ούτε την ύπαρξη μουσικών οργάνων αποτελεί μία ιδανική πρόταση για την επιμόρφωση όλων των παιδαγωγών που δουλεύουν με παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας στην χώρα μας όπου τα χρηματικά κονδύλια είναι περιορισμένα. Μέσω του σχεδιασμού και της ιδιαίτερης μεθοδικότητάς της η συγκεκριμένη μουσικοπαιδαγωγική μέθοδος κάνει τη διαδικασία της μάθησης ελκυστικότερη και έχει τη δύναμη να ενεργοποιήσει και να εμπλέξει όλους τους μικρούς μαθητές.

Στο εργαστήριο αυτό θα γίνει παρουσίαση της μουσικοπαιδαγωγικής μεθόδου Kodály, της φιλοσοφίας της και των μεθοδολογικών της εργαλείων. Έπειτα, οι

συμμετέχοντες θα έχουν την ευκαιρία να λάβουν μέρος σε βιωματικές δράσεις οι οποίες θα καλύπτουν κάποιες από τις βασικές αρχές της μουσικής όπως ένταση, διάρκεια, τονικό ύψος, εσωτερική φωνή, παλμός κ.α. προσαρμοσμένες ειδικά για τις τάξεις του νηπιαγωγείου.

Παρασκευή 3 Ιουνίου, 18:30 – Αίθουσα Μουσικής (3^{ος} όροφος)

Διονυσίου Ζωή (Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Ιόνιο Πανεπιστήμιο)

Διδάσκοντας μουσική στο νηπιαγωγείο με στόχο την ενίσχυση της επικοινωνιακής μουσικότητας (Διάλεξη και Εργαστήριο)

Η μουσική στο νηπιαγωγείο μπορεί να γίνει κάτι περισσότερο από γνωστικό αντικείμενο που καλύπτει μέρος του εβδομαδιαίου προγράμματος. Μπορεί να διαμορφώσει έναν τρόπο σκέψης, δράσης, και επικοινωνίας ανάμεσα σε μαθητές και εκπαιδευτικούς. Μπορεί να εμπλουτίσει και να διευρύνει μουσικά όλη τη σχολική ζωή του νηπιαγωγείου. Η επικοινωνιακή μουσικότητα είναι ένας τρόπος επικοινωνίας και έκφρασης που καλλιεργεί ένα αμοιβαίο μοίρασμα πράξεων, κινήτρων και συγκινήσεων, μεταξύ του εκπαιδευτικού και των παιδιών, αλλά και των παιδιών μεταξύ τους. Σύμφωνα με έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί σε παιδιά βρεφικής και νηπιακής ηλικίας η επικοινωνιακή μουσικότητα μπορεί να προάγει τη γλωσσική, τη μουσική και την κινητική ανάπτυξη κάθε παιδιού.

Στο σεμινάριο αυτό θα γίνει αναφορά στη θεωρία της επικοινωνιακής μουσικότητας (Malloch & Trevarthen, 2009) και στα βασικά της χαρακτηριστικά, όπως τον «παλμό», την «ποιότητα» και την «αφήγηση». Θα εξεταστούν τρόποι με τους οποίους η/ο εκπαιδευτικός μπορεί να εγκαθιδρύσει τη μουσική επικοινωνία στην τάξη. Θα δοθούν παραδείγματα και θα γίνουν βιωματικές μουσικές δράσεις, ώστε να γνωρίσουν οι συμμετέχοντες τρόπους για να προάγουν την επικοινωνιακή μουσικότητα στο νηπιαγωγείο.

Malloch, S., & C. Trevarthen (eds.) (2009). *Communicative musicality: Exploring the basis of human companionship*, Oxford University Press.